

Analiza czynników wpływających na bezpieczeństwo kończyn dolnych żołnierzy w transporterze opancerzonym podczas ataku z wykorzystaniem IED

Sławomir Suchoń¹, Michał Burkacki¹, Kamil Jozzko¹, Wojciech Wolański¹,
Bożena Gzik-Zroska², Marcin Wojtkowski³, Marek Gzik¹

¹Katedra Biomechatroniki, Politechnika Śląska,

²Katedra Biomateriałów i Inżynierii Wyrobów Medycznych, Politechnika Śląska

³Wojskowy Instytut Medyczny

email: SSuchon@polsl.pl, MBurkacki@polsl.pl, KJozzko@polsl.pl, WWolanski@polsl.pl,
BGzik-Zroska@polsl.pl, MWojtkowski@wim.mil.pl, MGzik@polsl.pl,

STRESZCZENIE: Improvizowane urządzenia wybuchowe (IED) stanowią poważne zagrożenia dla żołnierzy, nawet gdy znajdują się oni w transporterze opancerzonym. W sytuacji wybuchu pod pojazdem najbardziej zagrożoną partią ciała są kończyny dolne, dlatego ważne jest poznanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia urazu. W tym celu autorzy przygotowali trzy scenariusze badań modelowych w celu określenia wpływu czynników: stosowania podnóżka, skutków odkształcenia płyty podłogowej i związanych z ograniczoną przestrzenią przedziału desantu. W analizie posłużono się znormalizowanymi kryteriami urazowości kończyny dolnej. Wyniki badań wykazały, że podnóżek pozwala istotnie zmniejszyć ryzyko wystąpienia urazu redukując siłę ściskającą w kości piszczelowej do akceptowalnego poziomu. Jednak z drugiej strony zwiększa narażenie stawu skokowego na działanie zwiększonego momentu zginającego. Autorzy również zbadali jak ważnym zjawiskiem jest efekt odkształcenia podłogi, który nie powinien być pomijany w analizie urazowości nóg.

SŁOWA KLUCZOWE: analiza urazowości, transporter opancerzony, IED, bezpieczeństwo żołnierza, Madymo

1. Wprowadzenie

Stosowanie tzw. min pułapek jest charakterystyczne dla asymetrycznych konfliktów zbrojnych. Jak pokazują statystyki, IED (z ang. Improvised Explosive Device) są dość skuteczne i stanowią główną przyczynę strat wojsk koalicji oraz polskiego kontyngentu na misjach w Afganistanie i Iraku [1]. Badania wskazują na kończyny dolne jako najczęściej ulegające urazom w wyniku ataku IED. Nawet w przypadku braku zagrożenia życia, małe urazy w obrębie kończyn dolnych upośledzają zdolności bojowe żołnierza, utrudniają ewakuację z miejsca występowania zagrożenia oraz mogą mieć dalsze skutki po zakończeniu służby.

Kończyny dolne są szczególnie zagrożone w sytuacji wybuch ładunku pod pojazdem, ponieważ są częścią ciała, która znajduje się najbliżej epicentrum eksplozji. Zdarza się, że stopy żołnierza dotykają bezpośrednio elementów konstrukcji, które ulegają deformacji sprężystej i plastycznej. Deformacja płyty podłogowej w pierwszej fazie wybuchu stanowi część zjawiska tzw. efektów lokalnych, które są wskazywane jako mające największy wpływ na powstawanie obrażeń nóg.

Rys. 1. Przykład obrażeń w obrębie stawu skokowego oraz metalowy grzebień pokazujący zakres odkształcenia płyty podłogowej

Kryteria urazowości (czyli wartości parametrów, które określają wysokość ryzyka danego urazu) dla kończyny dolnej, to siła ściskająca w kości piszczelowej oraz siła

ściskająca w kości udowej. Jednak dostrzeżono potrzebę uzupełnienia tego zestawu o kryterium opisujące urazowość stawu skokowego. Dlatego autorzy poddadzą analizie również moment w stawie skokowym. Wartości poszczególnych kryteriów zostały opisane w tab. 1.

Tabela 1. Kryteria urazowości – 10% ryzyka wystąpienia urazu na poziomie co najmniej AIS 2 [2]

partia ciała	kryterium	wartość dop.
kość udowa	siła ściskająca	6,9 kN
kość piszczelowa	siła ściskająca	2,6 kN
staw skokowy	moment zginający	40 Nm

2. Cel pracy

Celem pracy było określenie wpływu czynników na ryzyko powstania urazów nóg u żołnierzy w transporterze opancerzonym podczas wybuchu IED. W tym celu przygotowano analizę wybuchu ładunku centralnie pod pojazdem w programie Madymo z wykorzystaniem metody multibody. Przygotowano trzy scenariusze aby, określić czynniki i ich wpływ na bezpieczeństwo żołnierzy:

- żołnierz ze stopami umieszczonymi na podnóżku oraz na nieodkształcalnej podłodze;
- żołnierz ze stopami umieszczonymi na podłodze, która ulega odkształceniom plastycznym i sprężystym;
- kontakt i wzajemne oddziaływanie żołnierzy w pełnym przedziale desantu.

3. Model numeryczny

Na potrzeby przeprowadzenia analiz opisanych w rozdziale 2 autorzy wykorzystali model numeryczny opracowany w środowisku Madymo z wykorzystaniem metody multibody.

Model składa się z bryły pojazdu i przedziału desantu stworzonych na podstawie pomiarów rzeczywistego pojazdu jako bryły sztywne. Model obejmuje również sześć manekinów Hybrid III (HIII) z hełmem wraz z wyposa-

zeniem czyli siedziskami z podnóżkiem i pasami bezpieczeństwa. Do analizy autorzy wykorzystali zmodyfikowany moduł podudzia Mil-LX, ponieważ jego odpowiedź na duże osiowe obciążenia jest bardziej zbliżona do rzeczywistej [3].

W modelu zostało zdefiniowanych ponad 200 kontaktów, które można podzielić na 3 grupy: kontakty w obrębie pojedynczego manekina, kontakty pomiędzy manekinami oraz kontakty między manekinem a otoczeniem. Jako wymuszenie użyto impuls przyśpieszenia o wartości maksymalnej ok. 300 g, który odpowiada wybuchowi 10 kg TNT (IED) [4]. W celu symulacji odkształcenia podłogi posłużono się algorytmem CONWEP, a zarejestrowaną mapę odkształceń wprowadzono do modelu w programie Madymo (scenariusz b).

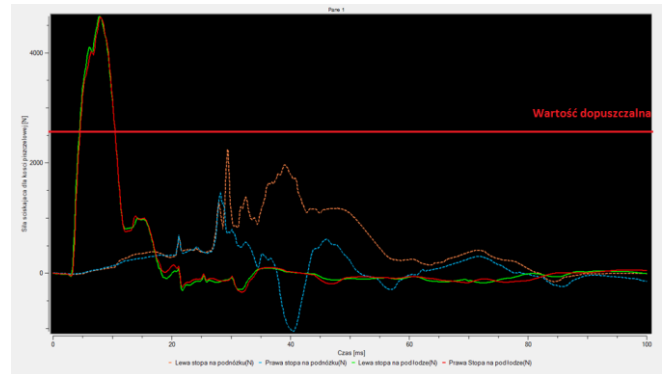
Rys. 2. Model numeryczny przedziału z sześcioma żołnierzami

4. Wyniki

Dzięki eksperymentom numerycznym możliwe było poznanie wartości kryteriów urazowości i porównanie ich z limitami przedstawionymi w tab. 1.

Symulacja wariantu A wskazuje, że podnóżek pozwala zredukować siłę ściskającą w kości piszczelowej z poziomu 4,48 kN do akceptowalnego poziomu 2,49 kN. Jednakże w przypadku stosowania podnóżka moment w stawie skokowym zwiększa się o 300% względem sytuacji trzymania stóp na podłodze i wyniósł 195 Nm. Symulacja B pokazała jak ważne w procesie modelowania wybuchów jest uwzględnianie efektów lokalnych. Odkształcenie podłogi zwiększa siłę ściskającą w kości piszczelowej do 9,11 kN, co znacznie przekracza wartość dopuszczalną. W wariantcie C uzyskano sytuację kolizji nóg żołnierza z otoczeniem, z żołnierzem siedzącym naprzeciw i jego siedzeniem oraz z podnóżkiem. Jednakże siły generowane w takiej sytuacji stanowią ułamek maksymalnego obciążenia.

Na rys. 3 przedstawiono przykładowy wykres siły ściskającej w kości piszczelowej dla stóp na podnóżku oraz dla stóp na podłodze.

Rys. 3. Wyniki symulacji wariantu A: siła ściskająca w kości piszczelowej dla stóp na podnóżku oraz dla stóp na podłodze

5. Podsumowanie

Przedstawiona praca pozwoliła przeanalizować wpływ wybranych czynników na bezpieczeństwo i ryzyko wystąpienia urazów kończyn dolnych żołnierzy znajdujących się w pojeździe opancerzonym w czasie ataku IED. Najważniejsze wyciągnięte wnioski to:

- 1) Podnóżek stanowi skuteczny element systemu bezpieczeństwa w pojeździe wojskowym, jednakże niesie ze sobą ryzyko zwiększania momentu zginającego w stawie skokowym.
- 2) Odkształcenie podłogi zwiększa obciążenie kończyny dolnej, dlatego nie może być pominięte w analizie urazowości kończyn dolnych.
- 3) Symulacja z użyciem kompletnej załogi (sześciu żołnierzy) pozwala uzyskać pełen obraz sytuacji zagrożeń wynikających z kontaktów wewnątrz pojazdu i wzajemnych oddziaływań, które mogą stanowić potencjalne źródło zagrożenia.

Praca została wykonana w ramach projektu DOBR-BIO4/022/131449/2013 „Poprawa bezpieczeństwa i ochrona żołnierzy na misjach poprzez działanie w obszarach wojskowo-medycznych i technicznych” współfinansowanego przez NCBiR.

Literatura

- [1] Wojtkowski, M., Płomiński, J., Waliński, T.,: Analiza powybuchowych obrażeń narządu ruchu u żołnierzy polskich kontyngentów wojskowych - doniesienia wstępne, w Bezpieczeństwo wojsk aspekcie zagrożeń wynikających z użycia improwizowanych urządzeń wybuchowych (IED), 103-112, Warszawa, (2014), ISBN 978-83-7523-376-6
- [2] RTO Technical Report HFM-148, Test Methodology for Protection of Vehicle Occupants Against Anti-Vehicular Landmine and/or IED Effects, (2012)
- [3] Bailey A, Christopher J, Henderson K, Brozoski F, Salzar R. Comparison of Hybrid-III and PMHS response to simulated underbody blast loading conditions. Proceedings of IRCOBI Conference on the Biomechanics of Impact, Gothenburg, Sweden, (2013)
- [4] Sławiński, G., Niezgoda, T., Barnat, W., Wojtkowski, M., Numerical analysis of the influence of blast wave on human body, Journal of KONES Powertrain and Transport, Vol. 20, No. 3, (2013)